

blive fortrolig med. Jeg føler mig vel nok mest som englænder, jeg bor godt og lever godt her, vores børn er meget, meget engelske, men jeg arbejder lige godt alle steder».

»Mine forældre overlevede ikke nazisterne. Jeg selv var heldig. Held har altid været en vigtig faktor i mit liv. Jeg er ikke særlig flittig, men har vel filmisk tæft og noget af et forretningstalant. Jeg har så langt mine største indtægter som partner i et selskab, der laver reklamefilm. Mindst held har jeg haft med de to film, jeg har lavet i USA, hvor publikum hadede »The Gambler« fordi - tror jeg - jeg var konsekvent i at tegne James Caan som en taber. Det blev til, hvad jeg kalder »a dark film«, det samme udtryk bruger jeg om »Dog Soldiers« efter Robert Stones pragtstykke af en sort roman. Den film blev lanceret som en krigsfilm og med reklamebilleder af Nick Nolte sat op som en anden Kung Fu-helt».

»Men jeg siger nu aldrig, at noget var nogen andens skyld end min egen. Jeg tror, jeg kan lave film hvor som helst. Jeg begyndte selv som filmkritiker, jeg læser stadig kritikere og giver dem ofte ret. Og lige så ofte uret. Jeg ved, at halvdelen af kritikere vil sige, vi har ødelagt »Løjtnantens kvinde«, de andre vil sige, vi har fået et pragtværk ud af et stykke litterært krukkeri. Begge parter kan have ret. En ting ved jeg bare, og det er, at den dag en filmand prøver at være »trofast« over for en bogs ord, han vil filmatisere, så er han i farezonen. Fowles selv erkendte, at Pinter og jeg måtte have frie hænder».

»Vi optog »Løjtnantens kvinde« på femten uger og for kun 9½ millioner dollars, rene småpenge. Det hjalp, at Meryl Streep ikke øgede sit honorarkrav, selv om hun i mellemtiden var blevet en superstjerne ved hjælp af »Kramer mod Kramer«. For resten fandt Warner filmen for dyr og overlod den til United Artists' Steven Bach. Synd for Bach, at han ikke overlevede hos UA indtil vores premiere og efterfølgende succes. Han røg ud sammen med de øvrige topfolk i »Heaven's Gate«-kølvandet».

»Almindeligvis er jeg min egen producent. Jeg betaler for min frihed som instruktør. Det koster mig gerne tre år at gennemføre en film fra idé til premiere. Så jeg lever fredeligt med mine reklamefilm. De giver grundlag for mange eksperimenter med filmsprog og filmform, og de giver mig de penge, der holder mig og min familie elegant boende i Belsize Park. Det er nu længe siden, jeg selv har skrevet og instrueret en reklamefilm, men jeg gør det igen om kort tid. For nylig havde jeg mine børnebørn med på sightseeing i London, og det eneste, der rigtig vakte jubel hos dem, var et besøg hos McDonald's. Og da jeg bagefter hørte, at mit reklamefilmfirma havde påtaget sig at lave en serie TV-spots for hamburger-koncernen, gav jeg mig selv opgaven. Jeg vil præsentere hamburger-spisningens lyksaligheder som set gennem børns øjne - helt uden fordomme i retning af foragt for fast-food og det amerikanske i al almindelighed. Jeg bliver selv som barn igen ved tanken«, slutter han og fordyber sig med genvundet tavshed i den franske restaurants næste ombæring.

Jagten på nostalgien

Peter Schepelern skriver om Steven Spielbergs seneste film »Jagten på den forsvundne skat«, der er en kunstnerisk forløst demonstration af medrivende fortælleglæde

Harrison Ford i »Jagten på den forsvundne skat«.

Den ark, som titlen »Raiders of the Lost Ark« hentyder til, er ikke Noahs, som arkæologerne formentlig stadig leder efter på Ararat, men den såkaldte Pagtens Ark, dvs. den kiste hvori israelitterne under vandringen i ørkenen opbevarede deres hellige ting. Ifølge Bibelen drejede det sig om »en ark af akacietræ, halvtredje alen lang, halvanden alen bred og halvanden alen høj ... på alle sider beslået med guld, og i den var der en

guldkrukke med mannaen, og Arons stav, den som havde blomstret, og Pagtens tavler« (hvis man sammensætter beskrivelserne i Anden Mosebog, 25, 10-11, og Brevet til Hebræerne, 9,4). Arken kom til at stå i Jerusalems templets allerhelligste, men forsvandt siden. Måske i forbindelse med templets ødelæggelse, måske gemte profeten Jeremias den i en hule, sådan som det hævdes i den apokryfiske anden Makkabærbog (2,7).

Når israelitterne gik i krig, tog de arken med for så at sige at have Gud på deres side - »Lad os hente vor Guds ark ... for at han kan være i vor midte og fri os af vore fjenders hånd«, hedder det et sted (I Sam. 4,3) - og handlingen i Steven Spielbergs film drejer sig netop om, at nazisterne engang i 1930'erne, hjulpet af en fransk arkæolog, er lige på nippet til at lokalisere den forsvundne ark, som de forestiller sig vil sikre dem sejren i de tilstundende militære konfrontationer. Men faktisk rummer Bibelen en klar advarsel mod dette: Da filistrene engang erobrede arken fra israelitterne, hjem søgte Gud dem med en pestepidemi, der varede indtil de havde leveret arken tilbage til dens retmæssige ejere (jf. Første Samuelsbog, 4-6). Det forekommer også ret naivt af nazisterne at vente nogen større imødekomme- lighed fra lige netop jødefolkets gud.

Alligevel er den amerikanske regering bekymret og kontakter den unge arkæologi- professor, Indiana Jones, som deler sin tid ligeligt mellem klasseværelset og dumdris- tige ekspeditioner, og pålægger ham ene mand at sikre arken for USA.

Filmen, der er blevet sommerens største

der som flyvergeniet Han Solo i »Star Wars«-filmene), har træffende sagt, at »Raiders is really about movies« (TIME, 15.6.1981), og filmen er først og fremmest et kosteligt tilbageblik over adventure- genrens muligheder med kærlige hilsner til en lang tradition af eventyrlige film fra Méliès', Jules Verneiaeder over Feuillade- og Pearl White-serials til 30'ernes og 40'ernes mere eller mindre primitive serier (af typen »Tarzan«) og serials (af typen »Flash Gordon«). Lige som Youngs »The Scarlet Pimpernel« handler »Raiders« om en person, der lever et dobbeltliv, snart trivielt, snart heroisk; lige som Bennett & Martons »King Solomon's Mines« (efter romanen af Rider Haggard, der står centralt i adventure-litteraturen) handler den om en farefuld færd ind i et utrygt, eksotisk territorium, hvor en legen- darisk forsvunden skat skal findes; lige som Brocas »L'Homme de Rio« handler den blandt andet om jagt på trofæer i den syda- merikanske jungle. Men den henter også elementer i det mytologiske helteeos à la Boormans »Excalibur« og i hvad man kunne kalde den 'arkæologiske' thriller med okkul- te overtoner, dvs. film som Friends gode

rationer havde været tryllebundne af. Med film som »Star Wars«, »Close Encounters of the Third Kind«, »Flash Gordon«, »Super- man«, »Excalibur« og »Raiders of the Lost Ark« har den opvoksende amerikanske ung- dom i de seneste år nok omsider fået deres værste tørst efter eventyrlig fiktion slukket.

Helten i adventure-filmen er opfindsom- hedens og snarrådighedens personifikation. Supermændene er en sag for sig, for deres bedrifter er jo udført på helt andre betingel- ser end dem, der gælder for almindelige dø- delige.

Indiana Jones besidder heltemod, kondui- te, styrke og held i store doser, mn han er intet overmenneske. Mest kan han i sine handlinger minde om gode gamle »Willy på Eventyr«, sådan som denne tegneserie var i 1920'ernes Illustreret Familie-Journal, eller om Hergés »Tintin«, der altid forstår at red- de sig ud af en knibe. Nok er Indiana Jones fremstillet som en *tough guy* og lidt af en børste, og både Willy og Tintin er jo de rene dengsedrenge, men alle havner uafbrudt i situationer, der involverer mystiske tem- pler, begravede skatte, hemmelige ud- og ind- gange, magiske statuer, upålidelige og

George Lucas og Steven Spielberg.

Harrison Ford i en af de mange action-scener.

kommercielle træffer hos det amerikanske publikum, er instrueret af Spielberg - hans første film efter den gebommerlige fiasko med »1941« - og produceret og medfattet af George Lucas, der ellers bruger det meste af sin tid på at producere sequels til »Star Wars«. Den lægger sig i forlængelse af især Lucas' film som et dyk ned i barndommens mytologiske heltegyrdelse, genoplivet med nostalgisk reverens over for aner i tegneseri- en, de kulørte drengebøger og naturligvis især de eventyrlige underholdningsfilm.

Harrison Ford, der spiller hovedrollen som Indiana Jones (og som vi allerede ken-

gamle »The Mummy« (og de mindst seks imitationer, den affødte) og Schaffners nylige »Sphinx«.

Da amerikaneren Tony Thomas for nogle år siden skrev en bog om »The Great Adventure Films«, hvor han tog et overblik over filmhistoriens mest fantasifulde beretnin- ger om sørøvere, fremmedlegionærer, kors- riddere, opdagelsesrejsende, musketerer, ro- binson'er, lykkejægere og alle mulige andre eventyrere, beklagede han, at nutidens børn ikke havde muligheder for at opleve den samme frodige filmunderholdning med eventyrlige bedrifter, som de tidligere gene-

kujonagtige indfødte, lede skurke, giftpile, lemme der pludselig åbner sig, gabende af- grunde, vand der stiger, slanger der kommer snigende, nærmere og nærmere. Alle op- søger de, mere eller mindre frivilligt, den slags situationer, alle forstår de mod de utroligste odds at klare sig igennem.

Filmen begynder hæsbælende *in medias res* med at vise Indiana i sit es, ifærd med at trænge ind i en dyb hule, skjult i den peruans- ke jungle, hvor han skal finde et kosteligt klenodie, hvilket besværliggøres en hel del af forskellige morderiske installationer så- som hærskarer af fugledderkopper der

drysser ned fra loftet, automatiske spydfælder, lemme i gulvet, giftpile der kommer susede og ikke mindst en kæmpemæssig stenkugle der kommer farende. Efter denne forrygende optakt præsenteres vi for Indiana i rollen som lettere distraet professor, der kontaktes af regeringsagenter og i den genre-typiske ekspositionelle scene får pålagt at udføre den farlige mission. Inden han kan begynde den egentlige jagt på arken, må han dog et smut til Himalaya, hvor han hos en gammel flamme (Karen Allen) sikrer sig et uundværligt arkæologisk fund, der skal vise vej til arkens præcise skjulested. Men tyskerne er allerede på sporet af Indianas indblandingsforsøg, og vi får en ny stor actionscene, hvor først og fremmest stuntmændene og en hel del af de 231 personer, der er anført med »technical credits«, viser hvad de kan. Da vi først er kommet til Mellemøsten (nærmere betegnet Kairo og Tanis i det nordlige Ægypten) bliver tempoet ikke sat ned: I scene efter scene - alle solidt gennemarbejdede og forskriftsmæssigt opbyggede spændingsepisoder - får vi den ene nervepirrende adventure-situation efter den anden: Kidnapning af heltinde i labyrintisk bazar,

forgiftningskomplot, bestemmelse af arkens skjulested, afdækning af arken, flugt fra gravkrypt vrimlende af slanger, kamp om fly, kamp i kørende lastvogn, sejlsads uden på ubåd, og til slut åbning af arken, som viser sig at være noget i retning af Pandoras æske, fuld af dæmoniske special effects.

På tidstypisk vis forholder filmen sig til genrens traditionelle fremstilling af heroisme, selvopofrelse og ridderlighed med en lettere amoralsk og vittigt ironisk attitude. Som i scenen, hvor Indiana under sin jagt rundt i bazaren opholdes af en sabelsvingende dervish og med et træt skuldertræk skyder ham ned med en fuldræffer og løber videre. Publikumsjublen over denne prompte reaktion er ikke bare fornøjelsen over at se en tilsyneladende obligatorisk kliché - omstændelig tvekamp - tilsidesat med et velrettet skud, men kan måske også tages som udtryk for specielt det amerikanske publikums generelle ønske om, at forsvarerne af den vestlige verdens interesser ville vise mere af denne slags uforfærdede handlekraft i konfrontationen med de mellemøstlige trusler. Her taler den vestlige verdens kollektive ubevidste om, hvordan gidsel-

dramaet skulle være løst!

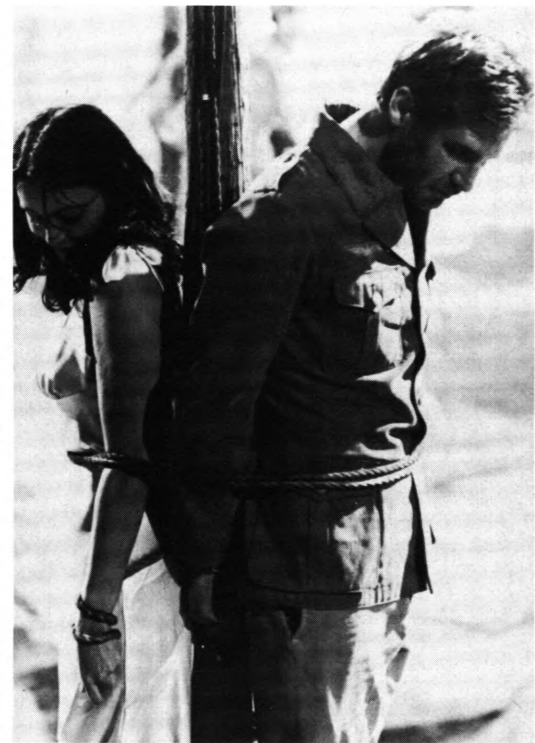
Det genre-ironiske kommer også frem i filmens slutning. Genre-konventionen foreskriver, at det gode sejrer, at eventyrerens handlekraft og mod fører til betydningsfulde resultater. Men alle Indianas trængsler fører bare til ingenting. Arken opmagasineres i statens hemmelige depoter, hvor den formentlig vil være endnu bedre gemt end i ørkensandet, og summa summarum er, at hele operationen har været omsonst, spild af kræfter.

Men denne defaultisme modsiges unægtelig af filmens egen kunstneriske optimisme. Filmen stråler af hele den fænomenale professionelle kunnen, som Spielberg, Lucas og hele deres gigantiske tekniske stab råder over. Filmen er dog ikke bare blevet en tom opvisning af forbløffende speciel effects; det er en kunstnerisk forløst demonstration af medrivende fortælleglæde, vi overværer.

Spielberg og Lucas har fundet ud af, hvilke kostelige fund der kan gøres i nostalgis skattekasse, og nu er de ifærd med at fremdrage klenodierne, mens gode ånder og guddommeligt talent står dem bi.

Karen Allen er gidsel for nazisterne og holdes siden fanget sammen med Harrison Ford.

JAGTEN PÅ DEN FORSVUNDNE SKAT

Raiders of the Lost Ark. USA 1981. P-selskab: Lucasfilm Ltd. Ex-P: George Lucas, Howard Kazanjian. P: Frank Marshall. As-P: Robert Watts. P-sup: David Tomblin, Roy Button, Patrick Cadell, (2nd unit) Carlos Gill, Michael Hook. 2nd unit-instr: Michael Moore. Stunt-instr: Glenn Randall, Peter Diamond. Manus: Lawrence Kasdan. Efter: Fortælling af George Lucas, Philip Kaufman. Foto: Douglas Slocombe. Supplerende foto: Paul Beeson. Kamera: Chic Waterson, (2nd unit) Wally Byatt, Gerry Dunkley, David Worley. Farve: Metrocolor. Kamera-E: Jim Veilleux, Bill Neil, Don Dow. Klip: Michael Kahn. P-tegn: Norman Reynolds. Ark: Lesley Dille, (visuel-E) Joe Johnston, Richard Edlund. Dekor: Michael Ford. Rekviz: Frank Bruton, Peter Hancock, Charles Torbett. Kost: Deborah Nadoolman, Rita Wakely.

Musik: John Williams. Arr: Herbert W. Spencer. Musikbånd: Kenneth Wannberg. Spillet af: The London Symphony Orchestra. Musikindsplining: Eric Tomlinson. Tone: Ben Burt (lyd-design), Curt Schulkey, Andy Patterson, Roy Charman, Bill Varney, Steve Maslow, Gregg Landaker, Howie Hammerman. Lyd-E: Richard L. Anderson, Steve H. Flick, Mark Mangini, Gary Summers. Mekaniske-E: Kit West, Peter Dawson, Terry Schubert, Rodney Fuller. Medv: Harrison Ford (Indy), Karen Allen (Marion), Paul Freeman (Bel-loq), Ronald Lacey (Toht), John Rhys-Davies (Sallah), Denholm Elliott (Brody), Wolf Kahler (Di-ertrich), Anthony Higgins (Gobler), Alfred Molina (Satipo), Vic Tablian (Barranca), Don Fellows (Oberst Musgrove), William Hootkins (Major Eaton), Bill Reimbold (Bureaukrat), Fred Sorenson (Jock), Patrick Durkin (Australier), Matthew

Scurfield (Nazist), Malcom Weaver (Nepaleser), Sonny Caldinez (Ond mongol), Anthony Chinn (Mohan), Pat Roach (Gigant), Christopher Frederick (Otto), Tutte Lemkow (Imam), Ishaq Bux (Omar), Kiran Shah (Abu), Souad Messaoudi (Fayah), Vic Tablian (Abemanden), Terry Richards (Arabisk sværdkæmper), Pat Roach (Mekaniker), Steve Hanson (Tysk agent), Frank Marshall (Pilot), Martin Kreidt (Ung soldat), George Harris (Katanga), Eddie Tagoe (Meddeler), John Rees (Sergent), Tony Vogel (Kaptajn), Ted Grossman (Peruansk portør), Jack Dearlove (Stand-In for Harrison for Ford), Terry Leonard, Martin Grace, Vic Armstrong, Wendy Leach, Sergio Mione, Rocky Taylor, Chuck Waters, Bill Weston, Paul Weston, Reg Harding, Billy Horrigan, Peter Brace, Gerry Crampton, Romo Garrara (Stuntmænd). Længde: 114 min. Udl: CIC.